

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adrodd i:	Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu
Dyddiad:	25 Gorffennaf 2017
Pwnc:	Diweddariad Archwilio Mewnol
Pennaeth Gwasanaeth:	Marc Jones, Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog A151 01248 752601 MarcJones@ynysmon.gov.uk
Awdur yr Adroddiad:	Marion Pryor, Pennaeth Archwilio a Risg 01248 752611 MarionPryor@ynysmon.gov.uk
Natur a Rheswm dros Adrodd: Mae'r adroddiad hwn yn rhoi diweddariad ar gynnydd diweddaraf yr adain Archwilio Mewnol o ran ei ddarpariaeth gwasanaeth, darparu sicrwydd, adolygiadau a gwblhawyd, perfformiad ac effeithlonrwydd o ran gyrru gwelliant. Mae hefyd yn ddiweddariad i'r Pwyllgor ar y cynnydd sydd wedi'i wneud mewn perthynas ag eitemau penodol y mae'r Pwyllgor wedi gofyn amdanynt.	

1. Cyflwyniad

1.1. Mae'r adroddiad yn ddiweddariad ar yr isod fel ar 11 Gorffennaf 2017:

- Adroddiadau Archwilio Mewnol a gyhoeddwyd ers 1 Mehefin 2017
- Dilyniant o'r adroddiadau Archwilio Mewnol blaenorol
- Cynnydd ar ddarparu'r Cynllun Blynyddol Archwilio Mewnol 2017/18
- Diweddariadau penodol y gofynnwyd amdanynt gan y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu

2. Argymhelliad

2.1. Bod y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn nodi cynnydd diweddaraf Archwilio Mewnol o ran ei ddarpariaeth gwasanaeth, darparu sicrwydd, adolygiadau a gwblhawyd, perfformiad ac effeithlonrwydd wrth yrru gwelliannau.

3. Cefndir

3.1. Dyma fy ail adroddiad diweddarau fel y Pennaeth Archwilio a Risg. Rwy'n parhau i gynnal adolygiad o'r gwasanaeth archwilio mewnol a'i ddulliau, yn cynnwys fformatau adrodd. O ganlyniad, bydd fformat yr adroddiad hwn yn debygol o newid yn dilyn ymgynghoriad â'n rhanddeiliaid ac, yn enwedig, y Swyddog Adran 151 a'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu.

- 3.2. Rydym yn rhoi barn ar y lefel gyffredinol o sicrwydd ar gyfer pob aseiniad archwilio mewnol unigol. Mae hyn yn cymryd i ystyriaeth ddisgwyliadau uwch reolwyr a rhanddeiliaid eraill ac fe gefnogir hynny gan wybodaeth ddigonol, ddibynadwy a pherthnasol. Wrth ddod i benderfyniad, byddwn yn defnyddio'r diffiniadau canlynol:

Diffiniad o Raddfeydd Sicrwydd

Lefel Sicrwydd	Diffiniad	Ymyrraeth Rheolwyr
Sicrwydd sylweddol	<p>Mae'r trefniadau ar gyfer llywodraethu, rheoli risg a rheolaeth fewnol yn dda.</p> <p>Dim camgymeriadau sylweddol o bwys wedi eu canfod.</p>	<p>Dim camau neu dim ond camau rheoli effaith isel sydd eu hangen.</p> <p>Canfyddiadau y gellir eu datrys yn hawdd gan reolwyr llinell.</p>
Sicrwydd rhesymol	<p>Mae'r trefniadau ar gyfer llywodraethu, rheoli risg a / neu reolaeth fewnol yn rhesymol.</p> <p>Rhywfaint o anghysondeb a chyfleoedd yn parhau i fodoli i liniaru yn erbyn risgiau pellach.</p>	<p>Camau rheoli cymedrol neu effaith isel sydd eu hangen.</p> <p>Mae modd cynnwys y canfyddiadau ar lefel gwasanaeth.</p>
Sicrwydd cyfyngedig	<p>Mae'r trefniadau ar gyfer llywodraethu, rheoli risg a rheolaeth fewnol yn gyfyngedig.</p> <p>Mae bylchau yn y broses sy'n gadael y gwasanaeth yn agored i risgiau. Nid yw amcanion yn cael eu diwallu neu eu bodloni heb sicrhau gwerth am arian.</p>	<p>Angen camau rheoli sydd ag effaith uchel i gymedrol.</p> <p>Canlyniadau sydd angen eu datrys gan benaethiaid gwasanaeth ac efallai y bydd angen hysbysu'r UDA.</p>
Sicrwydd Ychydig iawn	<p>Mae'r trefniadau ar gyfer llywodraethu, rheoli risg a rheolaeth fewnol yn sylweddol ddiffygiol.</p> <p>Ystyrir bod y rheolaethau allweddol yn annigonol gydag absenoldeb o leiaf un mecanwaith rheoli hanfodol. Hefyd, mae angen gwella cydymffurfiaeth â rheolaethau a daethpwyd o hyd i wallau a phethau sydd heb eu gwneud</p>	<p>Mae angen camau rheoli effaith sylweddol mewn nifer o feysydd.</p> <p>Gwendidau rheoli sydd angen sylw'r UDA ar unwaith gydag ymyrraeth posibl gan y Pwyllgor Gwaith.</p>

4. Adroddiadau Archwilio Mewnol a gyhoeddwyd yn ddiweddar

- 4.1 Mae'r adran hon yn rhoi trosolwg o adroddiadau Archwilio Mewnol a gyhoeddwyd yn ddiweddar, gan gynnwys y Raddfa Sicrwydd gyffredinol a'r nifer o Argymhellion a godwyd yng nghynllun gweithredu'r adroddiad.
- 4.2 Rydym wedi cwblhau tri adroddiad yn ystod y cyfnod, i gyd yn waith ardystio grant, gyda graddfeydd ' Sicrwydd Sylweddol'.

Ardystiad Rhentu Doeth Cymru 2016/17 – Ardystiad Grant

	Risgiau / Materion	
Sicrwydd Sylweddol	0	Catastroffig
	0	Sylweddol
	0	Cymedrol
	0	Bach

- 4.1. Rhoddodd Llywodraeth Cymru grant o £12,916 ar gyfer 2016/17. Diben y grant yw galluogi neu gefnogi'r ddarpariaeth o weithgareddau sy'n gysylltiedig â gweithrediad Rhentu Doeth Cymru.
- 4.2. Er mwyn cydymffurfio ag amodau a thelerau perthnasol y grant rhaid bod tystysgrif archwilio'n cael ei harwyddo gan archwiliwr mewnol y sefydliad erbyn 30 Medi 2017. Fe wnaethom ddylunio ein hadolygiad er mwyn bodloni'r gofynion grant ac er mwyn darparu sicrwydd bod cofnodion cyfrifo clir yn cael eu cadw wrth nodi'r holl incwm a gwariant mewn perthynas â'r grant.
- 4.3. O'n hadolygiad o'r rheoliadau a chofnodion grant, roedd modd i ni ddarparu sicrwydd bod rheoliadau a chofnodion digonol wedi cael eu cynnal mewn perthynas â'r grant ar gyfer 2016/17.
- 4.4. Roedd hefyd modd i ni gadarnhau bod y gwariant a hawliwyd yn ddilys yn unol ag amodau a thelerau'r grant ac wedi ei nodi'n deg yng nghyfrifon y Cyngor ac yn yr hawliad a gyflwynwyd i Lywodraeth Cymru.
- 4.5. Ni wnaethpwyd unrhyw argymhellion gennym.

Grant Gwella Addysg 2016/17 – Ardystiad Grant

	Risgiau / Materion	
Sicrwydd Sylweddol	0	Catastroffig
	0	Sylweddol
	0	Cymedrol
	0	Bach

- 4.6. Mae Llywodraeth Cymru yn darparu'r Grant Gwelliant Addysg er mwyn cefnogi ei nodau strategol gan gynnwys sicrhau bod yr holl ddysgwyr yn elwa o addysgu a dysgu rhagorol. Nod y grant yn benodol yw gwella canlyniadau addysgol ar gyfer yr holl ddysgwyr a lleihau'r effaith o ran amddifadedd canlyniadau dysgu.
- 4.7. Mae Llywodraeth Cymru yn dyrannu'r grant ar sail ranbarthol; mae'r Cyngor yn rhan o GwE – y Gwasanaeth Effeithlonrwydd a Gwella Ysgolion Rhanbarthol ar gyfer Gogledd Cymru, a dderbyniodd nawdd Grant Gwella Addysg ar gyfer 2016/17. Mae Cyngor Gwynedd, yr awdurdod sy'n arwain, yn dosbarthu'r grant o fewn y bartneriaeth ac mae'n gyfrifol am gyflwyno'r hawliadau grant ar ran yr awdurdodau partner lleol. Rhoddwyd grant o £3.1 miliwn i'r Cyngor ar gyfer 2016/17.
- 4.8. Fel rhan o delerau ac amodau'r grant, mae angen ardystiad archwilio gwariant. Rhaid i'r ardystiad gadarnhau bod y Cyngor wedi dyrannu'r cyllid at ddiben y grant, yn unol ag amodau a thelerau'r rhoddwr ar gyfer y cyllid ac yn unol â gofynion cydymffurfiaeth ac archwilio presennol y Cyngor.
- 4.9. O'r adolygiad o'r rheoliadau a chofnodion grant, gallwn ddarparu sicrwydd bod y Cyngor yn cynnal rheoliadau a chofnodion digonol a chywir ar gyfer y Grant Gwella Addysg ar gyfer y cyfnod 2016/17.
- 4.10. Roedd hefyd modd i ni ddarparu sicrwydd bod y gwariant a gofnodwyd mewn perthynas â'r grant yn ddilys yn unol ag amodau a thelerau'r grant a'i fod wedi'i nodi'n deg yn y cyfrifon. Mae'r Gwasanaeth Cyllid wedi sefydlu proses fonitro er mwyn monitro, mewn modd digonol a chywir, gwariant a gafwyd mewn perthynas â'r grant a bod yr holl incwm mewn perthynas â'r grant hwn wedi'i gyfrif yn y cyfriflyfr ariannol.
- 4.11. Ni wnaethpwyd unrhyw argymhellion gennym.

Grant Amddifadedd Disgyblion 2016/17 – Ardystiad Grant

Sicrwydd Sylweddol	Risgiau / Materion	
	0	Catastroffig
	0	Sylweddol
	0	Cymedrol
0	Bach	

- 4.12. Clustnododd Llywodraeth Cymru grant o £1.6 miliwn i'r Cyngor ar gyfer 2016/17.
- 4.13. O'n hadolygiad o'r rheoliadau a'r cofnodion grant, gallwn ddarparu sicrwydd bod y Cyngor yn cynnal rheoliadau digonol a chywir mewn perthynas â'r grant ar gyfer 2016/17.
- 4.14. Rydym hefyd yn gallu cadarnhau bod ein profion yn darparu sicrwydd bod y gwariant a hawliwyd yn ddilys yn unol â'r amodau a thelerau y rhoddwyd y grant

a'i fod wedi'i nodi'n glir yng nghyfrifon y Cyngor a'r hawliad a gyflwynwyd i Lywodraeth Cymru.

4.15. Ni wnaethpwyd unrhyw argymhellion gennym.

5. Dilyn i fyny adroddiadau Archwilio Mewnol y gorffennol

- 5.1. Ar hyn o bryd, rydym yn dilyn i fyny yr holl adroddiadau gyda graddfa sicrwydd 'Gyfngedig' neu is.
- 5.2. Rydym ar hyn o bryd yn rhoi adroddiad perfformiad at ei gilydd ar weithredu'r holl argymhellion sy'n weddill, a fydd yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu nesaf yn ystod Medi 2017.
- 5.3. Rydym wedi cwblhau un adolygiad dilyn i fyny yn ystod y cyfnod hwn.

Diogelu Corfforaethol – Adroddiad Dilyn i Fyny Cyntaf (Gorffennaf 2017)

Cynnydd Rhesymol		Argymhellion Gwreiddiol ¹	Argymhellion sy'n Weddill ²
	Catastroffig		
Sylweddol		7 (Uchel)	
Cymedrol		25 (Canolig)	6
Bach			2

- 5.4. Cynhaliwyd adolygiad gennym o Drefniadau Diogelu Corfforaethol y Cyngor ym Medi 2016 a chanlyniad hynny oedd graddfa 'Sicrwydd Cyfngedig'.
- 5.5. Rydym wedi asesu pum argymhelliad blaenoriaeth Uchel a 18 o argymhellion Canolig fel y'u gweithredwyd at ddibenion yr adolygiad hwn.
- 5.6. Mae un argymhelliad blaenoriaeth Uchel yn ymwneud â chaffael moesegol wedi cael sylw mewn adolygiadau Archwilio Mewnol dilynol a bydd y gwaith o fonitro ei weithrediad yn cael ei wneud yn ystod yr adolygiadau dilynol hyn.
- 5.7. Nid yw'r dyddiad y cytunwyd arno ar gyfer cyflawni'r argymhellion blaenoriaeth canolig wedi cyrraedd hyd yma. Mae Rheolwyr yn y broses o weithredu'r holl argymhellion sy'n weddill.
- 5.8. Byddwn yn ymgymryd ag adolygiad dilynol pellach yn ystod Hydref 2017 er mwyn monitro'r cynnydd o ran gweithredu'r gweithredoedd rheoli.

¹ Wedi'u categorio fel Uchel, Canolig ac Isel

² Ail aseswyd yn unol â fframwaith rheoli risg y Cyngor

6. Cynnydd o ran darparu'r Cynllun Gweithredol Archwilio Mewnol 2017/18

6.1. Mae'r tîm archwilio yn brysur ac mae gwaith yn digwydd mewn 12 maes ar hyn o bryd.

Maes yr Adolygiad	Cam Presennol	Statws Presennol
Diwylliant Moesegol (Llithriant yn 2016/17)	Adroddiad drafft wedi'i gyhoeddi 24/05/17	Disgwyl ymateb gan y gwasanaethau
Budd-daliadau Tai (Llithriant yn 2016/17)	Gwaith Maes	Disgwyl am wybodaeth gan y Gwasanaeth
Caffael Corfforaethol (Llithriant yn 2016/17)	Adroddiad Drafft	Trafod yr effaith / gweithred gogyfer gweithredu'r argymhellion gyda rheolwyr
Diogelu Data a Llywodraethu Gwybodaeth – Parodrwydd ar gyfer y Rheoliadau Diogelu Data Cyffredinol	Cyfarfod y Pennaeth Swyddogaeth er mwyn cytuno ar sgôp ar gyfer 18/07/17	Ar y trywydd iawn
Safonau Masnach – Cofrestriadau Sifil	Sgôp wedi'i gytuno a'i gyflwyno – gwaith maes wedi dechrau 30/06/17	Ar y trywydd iawn
Treth Cyngor ac NNDR	Sgôp wedi'i gytuno a'i gyflwyno – gwaith maes wedi dechrau 10/07/17	Ar y trywydd iawn
Mân Ddyledwyr	Sgôp wedi'i gytuno a'i gyflwyno – gwaith maes wedi dechrau 10/07/17	Ar y trywydd iawn
Trafnidiaeth Ysgol	Trafod adroddiad drafft ac argymhellion gyda'r gwasanaeth	Ar y trywydd iawn
Credydwyr	Papurau gwaith yn cael eu paratoi	Ar y trywydd iawn

Maes yr Adolygiad	Cam Presennol	Statws Presennol
Gwasanaethau Tryddedu	Sgôp wedi'i gytuno a'i gyflwyno – gwaith maes wedi dechrau 30/06/17	Ar y trywydd iawn
Rhaglen Cefnogi Pobl	Sgôp a phapurau gwaith yn cael eu paratoi	Ar y trywydd iawn
Rheoli Rhaglen / Prosiect	Cwmpas a phapurau gwaith yn cael eu paratoi	Ar y trywydd iawn

- 6.2. Bydd y Pennaeth Archwilio a Risg yn adolygu ac yn diwygio'r Cynllun Blynyddol yn ystod y flwyddyn er mwyn sicrhau bod yr ymdriniaeth yn parhau i fod yn berthnasol ac yn seiliedig ar risgiau. Bydd newidiadau'n cael eu hadrodd yn ôl i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu ym mhob cyfarfod.

7. Diweddariadau a ofynnwyd amdanynt gan y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu

- 7.1. Yn ei gyfarfod 28 Mehefin 2017, cafwyd cais gan y Pwyllgor am ddiweddariad ar faterion Gwasanaethau Tai a drafodwyd yn ystod y cyfarfod. O ganlyniad i'r amser rhwng cyfarfodydd, darperir diweddariad ar lafar.